

Német költők. Szerkesztette Hajnal Gábor. Európa Könyvkiadó, 1982.

Hajnal Gábor, a német nyelvű költészet fáradhatatlan közvetítője és tolmáca ezúttal az NDK-beli líra több mint három és fél évtizedéről nyújt áttekintést. A líra mozgás. A jelenségtől a lényegig vezető út a lírai formában művésziileg is mint folyamat jelenik meg, írta Lukács György. Hogy könnyebben tájékozódjunk az NDK sokágú lírájában, képzeljünk el most négy folyót. Bővizű forrásokból erednek, és a fizika törvényeinek fittyet hányva keresztezik, át- meg átjárják egymást, s gazdagodva válnak szét újra, így halad sodruk a remélt teljesség felé.

Az első Becher lírájából táplálkozik, középső folyása Paul Wiens, mai ága az ígéretes Walther Petri nevével jelölhető. Az expresszionizmus egykori lendülete lehangolt, realista látomássá tisztult; szocialista humánus és elkötelezettség ölt artisztikusan tökéletes formát. Wiensnél és Petrinél a formai virtuozitás már-már ön- és közironikus játékosággal társul. A legerősebb sodrású folyó forrása Brecht, akinek puritán lírai köpenyéből költők egész sora bújt elő, keleten s nyugaton egyaránt. Nála a vers felismerés, lírai töltése a megvilágítás szépsége. Olyan nagyon különböző és egyéni hangú alkotók művében hat tovább, mint Kunert, Kahlau, Leising, Volker Braun vagy Rainer Kirsch. Érzékenyek a társadalmi valóság ellentmondásaira, kötődnek a tényekhez, s javító kritika mozgatja gyakran keserűen kemény, az igazságnak elkötelezett verseiket. Az NDK lírájának harmadik fő ága Arendt és Hermlin költészetéből fakadt. Erős különbözőségükben is közös, hogy expresszionista és szürrealista elemekből, Hölderling és a görögség visszanyúlva teremtetek öntörvényű, szuggesztív képvilágot. A középnemzedékből ez főleg Adolf Endler, Walter Werner és Karl Mickel sajátja. Az újabbak közül Richard Pietrass

nemrég egy interjúban nevezte példaképének Arendtet és Hermlint: emberi és költői következetességük, a provinciálisan túlemelkedő látóköriük okán. Csöndesebb, de mély áramlású a korán elhunyt nagy tehetség, Johannes Bobrowski s a vele rokon költők lírája. Rá illik csak igazán játékos metaforánk: egyik alapmotívuma a folyó, az időt lélegző folyam. Az északkelet-európai térség történetét idézi lelkiismeret-ébredéstől, a néphit elemeiből merít humanizált mítoszt, a testvérkeresés keresztényi gesztusával. Ide kapcsolódik népe hagyományainak megelevenítésével a szorb születésű Kito Lorenc, a lélek és világ tragikus tényeit „emberi tájban” megszenvedő Jürgen Rennert és Uwe Grüning, akinek verseit bibliai és képzőművészeti motívumok éltetik.

A válogatás Uwe Berger és Günther Deicke NDK-beli antológiája alapján készült, arányaiban túlnyomórészt megfelel az egyes költők értékének. Walter Werner, Endler, Rainer Kirsch azonban több teret érdemelt volna. Igaz, hármuk legjelentősebb kötete alighanem már a szerkesztés lezárása után jelent meg. Az újabb tehetségek közül Grüningtől, Petritől és Pietrasstól szívesen olvastunk volna több verset, akár a még csak ígéretnek látszó többi új név elhagyása árán is.

A fordítás munkájából tetemes részt vállaló Hajnal Gábor a szabad ritmusú vers könnyed lebegését vagy súlyos lüktetését tolmácsolja a leghívebben. A fordítások nagy többsége eleven, vibráló magyar vers. Ez főként azoknak a költőinknek köszönhető, akik évtizedek óta rendszeresen fordítanak az NDK lírájából (Eörsi, Garai, Görgey, Kalász, Tandori...). Jóleső meglepetés újraolvasni Simon István Becher- és Fünberg-fordításait: nagy tartalmi és formai hűséggel teremtetett népi zamatú magyar verset, rátalálva a sokat mondó egyszerűség oly nehez szavaira.

ASZTALOS JÓZSEF